

Informatie over de mezzotinttechniek

De 'zwarte kunst' - ook wel 'mezzotint', 'schaafkunst' en 'Engelse prent' wordt genoemd - is een diepdrukform die uitgaat van een geheel geruwde koperplaat waarin door schaven lichte partijen zijn gepolijst, en de afdruk daarvan.

In tegenstelling tot de andere diepdruktechnieken, waarbij de zwarte elementen van het beeld in het oppervlak van de plaat worden aangebracht in een positieve werkwijze (de lijn die je tekent wordt ook echt zwart), is de zwarte kunst een negatief procédé. Het beeld wordt namelijk opgebouwd door het vermogen om inkt over te brengen te ontnemen aan de lichte en witte beeldelementen. Als je dus de plaat met het wiegijzer hebt geruwd en je drukt hem af geeft hij de diepste tint van de gekozen inkt weer met een fluweelachtige intensiteit. Op de plaatsen waar de plaat lichter moet zijn (je afbeelding) druk je met je gereedschap het minuscule reliëfje weer wat plat, zodat er minder inkt in kan blijven zitten.

De mezzotinttechniek is bijzonder geschikt om continue, wisselende grijswaarden weer te geven, wat in de naam mezzotinto - middentoon of halftoon - tot uitdrukking komt.

Mezzotinten zijn herkenbaar aan de algemene diepdrukeigenaardigheden, de diepe zwarten, de volle grijzen en de vloeiende overgangen daartussen. Geen andere manuele techniek is in staat zulke fluwelige en genuanceerde tonen te produceren. Soms kan men in lichtere partijen het spoor van het wiegijzer terugvinden als een regelmatig puntensysteem, in de richting waarin het wiegijzer het laatst of met de meeste kracht is gehanteerd.

De techniek is rond 1640 uitgevonden door de amateur-graficus Ludwig von Siegen, een Duitse Utrechenaar. Hij ontwikkelde een toonsysteem door de plaat plaatselijk meer of minder te ruwen met een roulette (een miniwielletje aan een handvat met puntjes op het wiel). Te Amsterdam maakte hij in 1643 zijn eerste gedateerde mezzotint, een portret van de landgravin van Hessen, Amalia Elisabeth.. Prins Ruprecht van de Palts, ook amateur-graficus leerde de techniek van Ludwig von Siegen, en introduceerde deze aan het Engelse hof. De grafici aldaar gingen er al snel toe over om eerste de hele plaat te ruwen

alvorens met de afbeelding te beginnen.

Abraham Bloteling vond rond 1675 het wiegijzer uit als een geschikt instrument om de plaat gelijkmatig te ruwen. Het wiegijzer (berceau, rocker) wordt in een heen en weer schommelende beweging onder krachtige druk langzaam over de plaat bewogen, een zigzagspoor van fijne puntjes ter breedte van het ijzer achterlatend. Naast de eerste baan wordt een volgende gezet tot de hele plaat vol is.

Vervolgens wordt loodrecht op deze richting het hele procédé herhaald in een richting hier loodrecht op en in de beide diagonale richtingen.

Dit wordt vele malen herhaald tot het plaatoppervlak een reliëf vormt van putjes en braampjes.

Daarna wordt in dit ruwe oppervlak het beeld weer vlak gemaakt, waardoor er minder inkt achterblijft.

Het beeld is dus lichter dan de achtergrond.

Bron: 'De Grafische Technieken' van Fons van der Linden, Cantecleer 1982

